

*Лобзова С. Л.,**кандидат філологічних наук,**доцент кафедри практики англійського усного та писемного мовлення
Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди*

ІНТЕРМЕДІАЛЬНІСТЬ КРЕОЛІЗОВАНИХ АНГЛОМОВНИХ ПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРНЕТ-МЕМІВ

Анотація. Статтю присвячено дослідженню англомовних креолізованих політичних Інтернет-мемів в інтермедіальному аспекті. Креолізований Інтернет-мем постає в роботі як комплексний феномен віртуального спілкування, що являє собою цілісну, завершену мультимодальну одиницю, в якій комунікативна ситуація подана з використанням декількох модусів – вербального та візуального/пикторального. Інтернет-меми поділяють такі дистинктивні ознаки, як вірусність, здатність до редуплікації, актуальність, інтермедіальність та пародійний ефект. Особливого значення в семіотичній структурі політичного мему набувають прецедентні феномени (вербальні та / або пикторальні), апеляція до яких допомагає створити ефект травестування його «героя»: інтермедіальна природа мемів ґрунтується на пародійних алюзіях, що залучають відсилку до добре знайомих подій, персонажів сучасної культури, загальновідомих історичних фактів та персоналій тощо. На прикладі креолізованих мемів про колишню першу леді Сполучених Штатів Америки Меланію Трамп робота виявляє види інтермедіального тезаурусу як складової частини креолізованих Інтернет-мемів та описує їхню специфіку. Алгоритм аналізу інтермедіальності англомовних Інтернет-мемів про Меланію Трамп є комплексним і складається з трьох етапів – відбір репрезентативного матеріалу, пошук вербальних та/або пикторальних прецедентних феноменів, що набувають статусу цитатних і використовуються для створення англомовних креолізованих мемів про Меланію Трамп, та виявлення складових інтермедіального тезаурусу англомовних креолізованих мемів про Меланію Трамп з їхньою подальшою інтерпретацією на предмет функцій, що вони виконують. Дослідження корпусу англомовних креолізованих Інтернет-мемів про Меланію Трамп дозволило класифікувати інтермедіальні (цитатні) елементи на вербальні, іконічні та гетерогенні.

Ключові слова: Інтернет-мем, мультимодальність, інтермедіальність, політичний дискурс, інтермедіальний тезаурус.

Постановка проблеми. У ХХ столітті на основі багатовікового інтересу до синтезу мистецтв виникли дослідження суміжної категорії інтермедіальності. Поняття «інтермедіальність» поповнило термінологічний апарат філософії, літературознавства, мистецтвознавства, семіотики і, нарешті, філології. Сучасний інтерес лінгвістів до проблеми інтермедіальності диктується пріоритетністю міждисциплінарних досліджень та розуміння тексту як єдиної знакової системи, що включає низку модусів як способів існування об'єкту. При цьому інтермедіальність виступає і як спосіб організації тексту, і як специфічна методологія його аналізу та інтерпретації. Усе це пояснює своєчасність та актуальність дослідження, об'єктом якого є вербальні та графічні засоби створення англомовних

мемів, предметом – їхня знакова специфіка, можливості їхньої інтерпретації, основаної на активізації інтермедіальних взаємозв'язків.

Матеріалом для аналізу слугували англомовні креолізовані меми (такі, що складаються з вербального та пикторального елементів) про Меланію Трамп (загальною кількістю 50), відібрані методом суцільної вибірки з глобальної мережі Інтернет (з найбільш репрезентативні кейси описуються у роботі). Меланія Трамп є дружиною колишнього американського президента Дональда Трампа, а отже першою леді країни. Хоч роль першої леді ніколи не була кодифікована чи офіційно визначена, вона має значний вплив на політичне життя держави, а отже меми про Меланію Трамп можна вважати інгеретною частиною сучасного англомовного політичного дискурсу.

Методологічним підґрунтям роботи є ключові положення мультимодальних досліджень у лінгвістиці, що закладають фундамент розуміння комунікації як процесу передачі смислів, які транслюються через низку модусів як часткових носіїв глобального значення повідомлення (G. Kress, T. van Leeuwen, K.C. Scrøder, C.G. Gallo, С.А. Жаботинська, А.П. Мартинюк, О.І. Морозова); наукові праці Ю. Кристеві, Ж. Дерриди, Р. Барта, що розкривають сутність метатексту, інтертекстуальності та тексту як єдиної знакової системи; розуміння Інтернет-мему як семіотично ускладненого засобу віртуального спілкування (О. Горошко). Для вирішення окреслених у роботі задач було залучено загальнонаукові (зіставний аналіз, аналогія, синтез), загальнолінгвістичні (метод суцільної вибірки, дефініційний та компонентний аналіз, контекстуальний аналіз) методи, а також спеціальні прийоми мультимодального аналізу.

Наукова новизна роботи пояснюється її комплексним характером та полягає у факті поєднання методологічного апарату теорії інтертекстуальності, мультимодальних досліджень та аналізу мемів як феномену Інтернет-спілкування. У роботі деталізується метамова мультимодальних досліджень, знаходять подальшої розробки ідеї меметичного Інтернет-спілкування та створення під час такого спілкування значення за допомогою низки інформаційних каналів, як вербальних, так і невербальних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Термін «інтермедіальність» було введено в науковий вжиток у літературознавстві С. Кольриджем, англійським поетом-романтиком, який вбачав у ньому наративні функції алегорії. Через півтора століття термін було уточнено британо-американським поетом, композитором і художником Д. Хігінсом як концепціональне злиття декількох медіа (різних видів мистецтв), медіа-гібридність [1]. Ця робота ґрунтується на семіотичній трактовці терміну «інтермедіальність» [2] як система кодів,

що сприймається через певний модус (спосіб / канал передачі інформації) і створює особливий вид внутрішніх взаємозв'язків гібридного тексту. Отже, інтермедіальність уможливило створення семіотично ускладненого простору завдяки різним кодам – вербальному і невербальному (паралінгвістичному (або аудіальному) та екстралінгвістичному (або візуальному)).

Виходячи з аналізу останніх досліджень та публікацій, інтермедіальність виступає як зонтичний термін [3] і охоплює кілька різних явищ – інтертекстуальності, інтеріконічності та інтераудіальності, які входять в об'єм поняття інтермедіальності як часткове і ціле. Так, *інтертекстуальність* розглядається як категорія відкритості вербального тексту (метатекст), за допомогою якої він здатен вступати у відносини з іншими вербальними текстами ([прецедентними] прототекстами), утворюючи загальний інтертекстуальний простір, який акумулює в собі увесь культурно-історичний досвід і набір конотативних відтінків. *Інтеріконічність* розуміється як відсилка до прототексту не вербального, а візуального характеру, це візуалізована інтертекстуальність, що залучає екстралінгвістичний код і є затребуваною в коміксах, карикатурах, рекламі та креолізованих текстах. Як і прецедентний вербальний текст, прецедентний візуалізований семіотичний елемент має бути відомим широкому колу реципієнтів метатексту. *Інтераудіальність* постає як інкорпорований в метатекст знак, який транслює звуковий код у вигляді музикального уривку, звуків природи, птахів, тварин тощо. Прецедентні феномени циркулюють як знаки, апеляція до яких в метатекстах приводить до актуалізації пов'язаних з минулим культурним досвідом мовного колективу знань та уявлень, значущих для його представників в інтелектуальному та емоційному планах. Інтермедіальні знаки вербального, іконічного та аудіального типів складають так званий інтермедіальний тезаурус – сукупність усіх елементів, які суб'єкт вважає «чужими» під час сприйняття повідомлення / тексту і яким він надає статусу цитатних під час породження власних висловлювань / текстів.

Як стверджують Р. Рейнолдс та Дж. Нідт [4], інтермедіальність може виконувати низку функцій, серед яких

- референційна (метатекст відсилає до прототексту для отримання додаткової інформації);
- функція характеристики події / особи;
- аксіологічна / оціночна (вираження відношення автора або до прототексту, або до подій та осіб, «зображених» в метатексті);

Інтернет як особливе інформаційно-комунікативне середовище відкрив нові можливості для реалізації різноманітних інтелектуальних та творчих потреб Homo Communicens – людини, що спілкується, та Homo Artifex – людини, що творить. Активний розвиток комунікативного простору Інтернету привів до виникнення специфічних для всесвітньої павутини мовленнєвих жанрів, які синтезують у собі такі можливості онлайн спілкування, як гіпертекстуальність, інтерактивність середовища, можливість створення креолізованих текстів [5]. Одним з інгерентно властивих Інтернет простору жанрів є мем – створені користувачами мультимодальні цифрові знаки, які за допомогою реплікації та реконтекстуалізації відображають різні дискурси [7]. Успішні меми, звертаючись до колективного досвіду, часто залучаються як інструменти політичного впливу і та координації суспільства [8]. Лише меми, що знаходять відгук в свідомості реципієнта, легко поширюються

таргетною аудиторією. Цьому сприяє саме інтермедіальність мему як мультимодального знаку [8].

Мета цієї роботи – виявити інтермедіальний фонд англійських політичних Інтернет-мемів (на прикладі мемів про Меланію Трамп), класифікувати види інтермедіального тезаурусу як складової частини креолізованих Інтернет-мемів та описати їхню специфіку.

Виклад основного матеріалу. Задля досягнення поставленої у роботі мети аналіз здійснюється в декілька етапів.

На першому етапі методом суцільної вибірки здійснюється відбір англійських креолізованих мемів про Меланію Трамп на просторах всієї павутини. Політичні персони часто стають «героями» мемів; цієї долі не unikнула й Меланія Трамп – перша леді Сполучених Штатів Америки з 2017 по 2021 роки. Несподівана перемога Дональда Трампа на президентських виборах в США 2017 року прикувала увагу до його дружини. Статус першої леді офіційно не закріплений як політична посада в жодній країні світу, тим не менш, дружина президента є невідмінною складовою політичного іміджу голови держави. Постать Меланії Трамп, американської фотомоделі словенського походження, її минуле іммігрантки, професія фотомоделі, спекуляції на тему її позбавленого кохання шлюбу з мільярдером Дональдом Трампом породили тисячі мемів. Це пояснює вибір англійських мемів про Меланію Трамп в якості матеріалу дослідження.

На другому етапі здійснюється пошук вербальних та/або пікторальних прецедентних феноменів, що набувають статусу цитатних і використовуються для створення англійських креолізованих мемів про Меланію Трамп. Аудіальні прецедентні феномени залишаються поза увагою дослідження, оскільки не приймають участі в створенні креолізованих мемів. На підґрунті виявлених вербальних та пікторальних прецедентних феноменів формується інтермедіальний тезаурус англійських креолізованих мемів про Меланію Трамп.

На третьому етапі виявлені складові інтермедіального тезаурусу англійських креолізованих мемів про Меланію Трамп інтерпретуються на предмет функцій, що вони виконують. Уважається, що саме цитатне маркування мемів володіє одним з найбільш високих інтермедіальних потенціалів, оскільки цитата націлена на впізнання; вона сприяє правильній інтерпретації замислу адресанта мему.

В результаті застосування описаної процедури виявлено три типи інтермедіального тезаурусу, що залучається в створенні описуваних мемів – вербальний, іконічний і гетерогенний. Розглянемо їх окремо.

Вербальний тезаурус

Розглянемо перший приклад:

Рис. 1. Креолізований мем про Меланію Трамп (1)

Наведений мем (1) містить кольорове фото Меланії Трамп. Перша леді з розпущеним волоссям гордо позує на тлі американського прапора, схрестивши руки на рівні талії. Фото виступає пікторальним знаком описуваного мему, який також містить текстовий модус у вигляді заголовку *I am a proud, independent black woman*.

Вербальний компонент мему має статус цитатного: ця синтаксична конструкція була включена в промову Меланії Трамп на Національній конвенції республіканців, що проводилася в 2016 році в місті Клівленд, штат Огайо, але, як помітили непоодинокі слухачі, її дружина Д. Трамп «запозичила» у своєї попередниці Мішель Обами – дружини 44-го президента Сполучених штатів Америки. Меланію водночас звинуватили в плагіаті та Інтернет-простір поповнився низкою мемів з хештегом #FamousMelaniaTrumpQuotes.

Таким чином, текстовий модус мему, що аналізується, постає як інтермедіальний вербальний знак, який є яскравим, виразним та лаконічним втіленням стереотипного бачення Меланії Трамп – її неспроможності в якості першої леді країни написати потужну політичну промову.

Інтермедіальність даного мему (зادіяння вербального знаку в якості цитатного) основана на травестуванні (пародіюванні) зображеної у мемі особи (Меланії Трамп) шляхом комічного спотворювання джерела пародії (Мішель Обами). У мемі, завдяки приписуванню висловлювання М. Обами іншій особі – Меланії Трамп – відбувається доведення рис останньої до абсурду задля досягнення сатирично-комічного ефекту (заголовок мему, на якому позує представниця європейської раси, гласить *I am a proud, independent black woman*).

Цитатний вербальний знак цього мему, як вбачається, виконує декілька функцій: референційну (метатекст «відсилає» до прототексту (політичної промови Мішель Обами) для отримання додаткової інформації: промови Меланії Трамп є плагіатом, за що вона піддається громадській критиці); функцію характеристики особи (Меланія Трамп постає в мемі як суспільно-політичний діяч, що не здатна до творчого мислення та вираження власних думок); аксіологічну (виражає негативну оцінку автора метатексту до «зображеної» у ньому особи).

Іконічний тезаурус

Розглянемо приклад, коли в якості прецедентного феномену в англомовних мемах про Меланію Трамп виступають іконічні знаки:

Is Melania's hat signaling something...?

Рис. 2. Креолізований мем про Меланію Трамп (2)

Аналізований мем (2) структуровано за допомогою візуального елемента – зображення-кліше, на якому в лівій частині

знаходиться фото Меланії Трамп, а в правій – персонаж відомого фільму «V – позначає вендета», та вербального компонента, що містить надпис *Is Melania's hat signaling something...?*. «V – позначає вендета» є германо-американським художнім фільмом в жанрі антиутопії, екранізацією однойменного графічного роману Алана Мура, в якому представлена ідея протистояння пануючій владі, що перегукується з історичними подіями у Великій Британії – Порохової змови, основним учасником якої був Гай Фокс. Головний персонаж фільму носить маску Гая Фокса, яка стала символом непокори. Саме вона є іконічним цитатним елементом описуваного мему, який добре знайомий представникам англомовної лінгвокультурної спільноти.

Помічаємо, що і Меланія, і герой згаданого фільму V (член групи активістів «Анонімум») вдягнені в однакові крилаті капелюхи, завдяки чому створюється пародійний ефект мему: у той час коли мета V патріотична (боротьба з існуючим режимом заради всесвітнього блага), прояв непокори з боку Меланії видається безглуздом і комічним (чим може бути невдоволення дружина лідера світової держави, що живе в розкоші та достатку?).

Іконічний інтермедіальний ресурс мему дозволяє реконструювати його функції: референційну (вказівка на об'єкт наслідування, зразок, з яким порівнюється Меланія Трамп); функцію характеристики особи (перша леді постає в мемі як химерна дружина голови держави); аксіологічну (відзеркалює негативну оцінку першої леді).

Гетерогенний тезаурус

Вище було проаналізовано креолізований мем, в якому статусу цитатного надано вербальному компоненту, що пародіює Меланію Трамп шляхом порівняння її з Мішель Обамою. Образ останньої стає джерелом пародії на Меланію Трамп у непоодиноких мемах:

Рис. 3. Креолізований мем про Меланію Трамп (3)

Інтернет-мем (3) складається з двох фокальних візуальних елементів – фото Мішель Обами та Меланії Трамп – та двох допоміжних – логотипів американського бренду одягу Polo Ralph Lauren та Американської асоціації з кінного поло US Polo Assn. (назви бренду та асоціації утворюють вербальну частину описуваних мемів).

Логотипи Polo Ralph Lauren та US Polo Assn. (як їхні графічні елементи, так і вербальні – назви брендів) є прецедентними феноменами, добре відомими широкому колу реципієнтів, адже виробник одягу належить середньому сегменту ринку,

а кінне поло завоювало загальну популярність з-поміж американців. В око впадає візуальна схожість логотипів, на яких зображені гравці в поло. Це стає причиною замішання покупців і вже довгий час є предметом затяжних судових процесів між виробником одягу та спортивною організацією.

Описуваний мем експлуатує подібне порівняння, засноване на схожості, щоб «змалювати» пародійний образ Меланії Трамп як жінки, що у всьому копіює свою попередницю. Це також стає можливим завдяки розділенню фокальної частини мему на дві частини. Отже, знову маємо справу із зображенням-кліше, де в лівій частині знаходиться зображення з позитивною семантикою, а в правій – з негативною. Як вбачається, описуваний мем побудовано на моделі протиставлення «я – ти»: Мішель Обама (в лівій частині мему) є символом ідеальної першої леді, а Меланія Трамп (в правій частині мему) лише намагається нею бути, копіюючи стиль першої.

Отже, мем виконує референційну функцію шляхом «відсилки метексту до прототексту для надання додаткової інформації щодо об'єкту пародіювання: Меланія у всьому копіює Мішель Обаму»; функцію характеристики особи, надаючи Меланії Трамп ознак наслідувача Мішель Обами, та аксіологічну функцію, негативно оцінюючи «героїню» мему Меланію Трамп.

Інтермедіальність цього мему зраховуємо до гетерогенного типу, оскільки статус цитати у ньому надається як пікторальному елементу (логотипи, на яких зображені ігроки в поло), так і вербальному (назви Polo Ralph Lauren та US Polo Assn.).

Висновки і перспективи. Дослідження корпусу англійських креолізованих Інтернет-мемів про Меланію Трамп дозволило класифікувати інтермедіальні (цитатні) елементи вербальні цитатні елементи – фрагменти промов відомих політичних діячів, авторство яких приписується «героїні» досліджуваних мемів, прецедентні імена з відомих кінофільмів тощо; іконічні елементи – прецедентні візуальні елементами, що є образами відомих політиків та героїв культових фільмів; гетерогенні елементи, що є поєднанням вербальних та пікторальних елементів, що утворюють єдиний семіотичний простір, компонентами якого є, з одного боку, образи відомих персоналій, а з іншого, – назви логотипів тощо.

Стає очевидним, що інтермедіальні елементи аналізованих мемів ґрунтуються здебільшого на травестуванні таких прецедентних феноменів, що мають установку на роботу зі стереотипами, які передбачають не «обробку» культурного коду та докладання інтелектуальних зусиль задля їхньої інтерпретації, а так званих прецедентних феноменів «поточного моменту», звернення до яких є актуальним лише впродовж короткого проміжку часу.

Виявлені інтермедіальні елементи покликані виконувати три основні функції: референційну, що слугує вказівкою на об'єкт наслідування, зразок, з яким порівнюється Меланія Трамп; функцію характеристики «героїні» досліджуваних мемів; аксіологічну, що віддзеркалює переважно негативну оцінку першої леді.

Перспективою дослідження вважаємо залучення описаної методології та алгоритму аналізу до дослідження креолізованих мемів, присвячених іншим видатним політичним персоналіям.

Література:

- Higgins D. Intermedia. *Leonardo*. 2001. Vol. 34, No 1. P. 49–54.
- Kress G. What Is Mode? *A Handbook of Multimodal Analysis*. N.Y.: Routledge, 2009. P. 54–67.
- Bezemer, J., Kress, G. (2015). Multimodality, Learning and Communication. London: Routledge, 2015. 327 p.
- Reynolds, R.R., Niedt, G. Essentials of Visual Interpretation. London: Routledge, 2021. 327 p.
- Горошко Е.И. Теоретический анализ интернет-жанров. *Жанры речи*: сб. научн. трудов. 2007. Вып. 5. С. 370–389.
- Anapol, A. (2022). “Stay Alert, Control the Virus, Make Memes”: A Multimodal Discourse Analysis of UK Internet Memes during COVID-19 Pandemic. *Discourse, Modes, Media and Meaning in an Era of Pandemic*. London: Routledge. P. 227–244.
- Milner, R. Hacking the Social: Internet Memes, Identity Antagonism, and the Logic of Lulz. *Fibreculture*. 2013. 22, P. 62–92.
- Nissenbaum, A., Shifman, L. Internet Memes as Contested Cultural Capital: The Case of 4chan’s /b/ board. *New Media & Society*. 2017. 19(4). P. 483–501.
- Zollinger, A. Multimodality on the Internet: Recent Meme Genres as Tools for Online Communication. Lausanne: Mémoire de maîtrise, Université de Lausanne, 2021. 296 p.

Lobzova S. Intermediality of creolized English-language political Internet memes

Summary. The paper surfaces the results of the scientific research whose object is verbal and graphic means of English-language creolized Internet-memes creation, subject – their sign specificity and the peculiarities of their interpretation based on the activation of intermedial signs. Intermediality is viewed as an umbrella term, which incorporates the notions of intertextuality (the ability of verbal texts to penetrate into one another), intericonicity (the ability of one graphic/ pictorial sign to enter another) and interaudiality (the ability of one audial sign to be introduced into another). Taking into account the object of this study it focuses on the investigation of intertextual and intericonic thesaurus – verbal and graphic elements that are quoted in English-language creolized Internet-memes about Melania Trump. The latter are defined as means of online dissemination of ideas, semiotically complicated due to the usage of verbal and extralinguistic codes. The sampling includes 50 English-language creolized memes about Melania Trump extracted from the Internet with 3 representational cases described in the paper. To handle the sample a complex procedure was employed. It included the description of the semiotic structure of the memes, singling out verbal and/or pictorial precedent phenomena that acquire the status of quotes in the Internet-memes about Melania Trump, and the revealing of the functions of the sampled intermedial thesaurus. As a result of the procedure we registered three types of English-language creolized Internet-memes about Melania Trump: those that entail verbal intermedial thesaurus; *iconic intermedial thesaurus*; *heterogeneous (verbal + iconic) intermedial thesaurus*. Their analysis enables us to conclude that they are mainly based on the travesty of such precedent phenomena that are aimed at interpreting the stereotypes which presuppose not the processing of culture code or compilation of intellectual efforts but the so called precedent names of the present moment – relevant only within a short period of time.

Key words: Internet meme, multimodality, intermodality, political discourse, intermedial thesaurus.